

KAKTUS

1990

ÅRG. 25

NR. 3 - JULI





KAKTUS udkommer 4 gange årligt i januar, april, juli og oktober som medlemsblad for Nordisk Kaktus Selskab.

Redaktion: Hanna E. Hansen, Limfjordsvej 1, DK-2720 Vanløse, tlf.: 38 34 61 31
Tryk: Hagsholm Bogtryk & Offset, Hammershøj, 8830 Tjele

Selskabets regnskabsår er fra 1. januar til 31. december. Årskontingent 120 kr. Alle henvendelser vedrørende medlemsskab og adresseændringer bedes rettet til kassereren, Otto Forum Sørensen, Viemosebro 14, DK-2610 Rødovre. Giro-nr. 657 87 13 - About membership apply to mr. Otto Forum Sørensen.

Terminer for indlevering af annoncer og artikler:

Termine für Anzeigen und Artikel:

Terms for ads and articles:

15. februar, 15. maj, 15. august, 5. november

Annoncepris: 1/4 side 200 Dkr. - Preise für Anzeigen: 1/4 Seite 200 Dkr. - Price for ads.: 1/4 page 200 Dkr.

Selskabets styrelse:

Formand: Peter Brandt Pedersen, Tårnbygårdsvej 20, DK-2770 Kastrup, tlf. 31 51 66 06.
Næstformand: Kjell-Erik Nilsson, Axel Danielssons Väg 306, S-215 82 Malmö, tlf. 040-13 99 44.
Ekstern sekretær: Bjarne Kjempff, Stordalvej 4, Løvel, DK-8830 Tjele, tlf. 86 69 93 41.
Intern sekretær: Jytte Thybo, Oustrup Fiskeri, Ørre, DK-7400 Herning, tlf. 97 13 61 69.
Kasserer: Otto Forum Sørensen, Viemosebro 14, DK-2610 Rødovre, tlf. 42 94 61 74.
Bestyrer af diateket: Esther Genker, Tranumparken 1-6-2, 2660 Brøndby Strand, tlf. 43 54 22 41.
Bibliotekar: Jørgen Mortensen, Bredevej 42, DK-6000 Kolding, tlf. 75 53 41 27

Redaktionsmedlemmer:

Helmut Broogh, Am Beisenkamp 78, Wattenscheid, D-4630 Bochum 6.
Mats Nilsson, Torsvedsvägen 12, S-632 39 Eskilstuna.
Ulf Eliasson, Nämndemansvägen 1, S-430 91 Hönö.
Georg A. Sydow, Etonvej 16, DK-2300 København S.

»Meddelelser«:

- Sendes til den eksterne sekretær, Bjarne Kjempff.

Bibliotekarere:

Jørgen Mortensen, Bredevej 42, DK-6000 Kolding, tlf. 75 53 41 27.
Laseric Arne, Sjøgården 1628, S-52 0 43 Åsarp, Postgiro: 473 87 16-2

Æresmedlemmer:

Otto Forum Sørensen og Helmut Broogh.

Forsiden viser: *Mammiliopsis senilis*, Foto Bjarne Kjempff.

På jagt efter *Astrophytum* i BOLSON de CUATRO CIENEGAS

Til Chihuahua ørkenens yderst indtryksfulde landskabsbillede hører, ved siden af stensletten (1) de lukkede geologiske bækkenformationer. De bliver dannet af bjergkæder, der omslutter udstrakte sletter og sænkninger, så et naturligt afløb for vandet er umuligt. I Mexico kalder man dem karakteristisk »bolson«, hvilket betyder lomme eller pose. I disse lukkede områder råder hovedsagelig tørre områder, men der opstår også mindre sumpområder og laguner.

I sådanne økologiske nicher udvikler der sig nogle gange en ganske enestående, endemisk fauna og flora. Særlig berømt herfor er Bolson de Cuatro Cienegas i Nord Coahuila. Den omfatter en flade på ca. 500 kvadratkilometer og bliver omkranset af bjergene Sierra Anteojo, Ovejas, Purisima, San Marcos og La Fragua, som rager fra 600 til 2.000 meter (2) op over bækkenet. Sierra de San Marcos deler næsten helt Bolson i retning nord-syd. Ved dens nordlige ende, et få kilometer bredt, fladt forbindelsesstykke mellem det østlige og vestlige bækken, ligger den lille by Cuatro Cienegas (3).

I december 1985 var den mit udgangspunkt i de mange dage, jeg ledte efter *Astrophytum capricorne* v. *niveum* (KAYSER) OKUMURA.

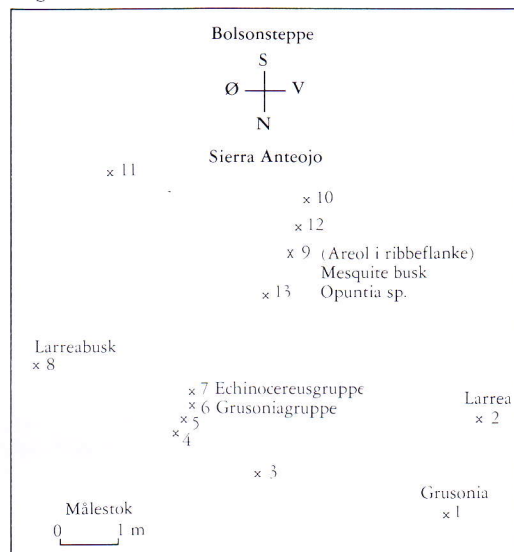
Astrophytum capricorne v. *niveum* blev opdaget i dette område allerede omkring 1930 af W. VIERECK. Få år senere blev den beskrevet af KAYSER som en ny varietet *Echinocactus capricornis* v. *niveus* (4) og dyrket som en sjældenhed i de europæiske specialsamlinger. Den adskiller sig fra den siden 1851 kendte *Astrophytum capricorne* (DIETRICH) BRITTON & ROSE, især på de kraftige, kantede torne. På åbne voksesteder har den tæt, hvid uld. I modsætning til den normale *Capricorne*, som har brun uld i toppen, er ulden også renhvid på de unge planter. Efter et kugleformet ungdomsstadie vokser *Astrophytum capricorne* v. *niveum* videre til korte, massive søjler med en diameter på op til 20 cm og en højde på ca. 50 cm. De udvikler gule blomster med en diameter op til 9 cm og med rødt til orange farvet svælg, næsten uden staminodialhår foran nektarkammeret - anderledes end hos *capricornetyperne* fra det sydlige Coahuila. I naturen finder man også enkelte renhvide *niveum*. Man kan derfor gå ud fra, at hos vildtyperne er blomstersvælgets farve arveligt betinget.

Astrophytum capricorne v. *niveum* er ikke kun sjælden i vore drivhuse. I Bolson de Cuatro Cienegas var

den heller ikke repræsenteret ret tit. Gennem samvittighedsløse samlere blev den i løbet af de seneste år stærkt decimeret og hører derfor blandt de mest truede kaktus.

Ved foden af Sierra Anteojo i »vinterlige« temperaturer på ca. 30 grader C i skyggen kunne jeg kun finde

Astrophytum capricorne v. *niveum* gruppens placering.



Plantenummer	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Højde i cm	21	10	9	15	34	26	20	15	38
Diameter, cm	13	15	9	13	12	13	17	14	17
Ribbetal	9	8	8	8	8	8	8	8	8

Nr. 10, 11, 12, 13: Middelstore planter i kalkskærver. Yderligere 5 småplanter og 3-5 døde eksemplarer strøet ud over voksestedet er der ikke nærmere angivet.

(1) I sit hjemland kalder man de stenede, kiselholdige sletter for »bajadas«. De er ofte furet af erosionsrender »arroyos«, der kun efter heftige regnskyl fører vand.

(2) Pico Pajarito 2772 m o.h. i Vest Sierra Anteojo.

(3) Cuatro Cienegas betyder ordret »fire sumpe«. I omegnen af den lille by findes der endnu i dag steder, som er fyldt med vand hele året og som overrasker den besøgende med, at der midt i Bolsons tørkeområder findes en frodighed af sumpplanter (*Nymphaea* (Nøkkerose), *Utricularia* (blæserod) o.s.v.).

(4) Tilnavnet »niveus« (hvid) valgte K. KAYSER p.g.a. *Astrophytens* særlige tæthvide uld.



Fig. 1. *Astrophytum capricorne* v. *niveum* i kanten af plantegruppen (i diagrammet plante nr. 8) får skygge af en *Gobernadora* busk i den stærkeste middagshede - ganske vist er den bladløs om vinteren.

enkelte planter i store afstande fra hinanden. Efter en anstrengende og næsten resultatløs dag vendte jeg skuffet tilbage til vejen mod Cuatro Cienegas. Ved nedstigning gennem en flad rullestensmark - uden tanke for *Astrophytum* - opdagede jeg ganske tilfældigt en intakt Niveum-familie på mindre end 100 kvadratmeter (diagram s. 51).

Hele gruppen af disse smukke *Astrophytum capricorne* v. *niveum* poplatooin omfattede 20-25 planter, dels tæt sammenvoksede, dels strøet, fra småplanter med 5 cm diameter til statelige søjler på næsten 40 cm højde. Næsten alle eksemplarerne stod frit i kalkgruset, hvis grå farve lod indpasningen af de tætluede Niveum blive perfekt. Selv på meget kort afstand kunne man dårligt skelne planterne fra de næve- eller børnehoved store stenbrokker. Planternes kraftige grå torne lignede tørrede græstotter, så den optiske forvirring blev yderligere styrket.

(5) Larreabuske, især af *Larrea tridentata* (DE CANDOLLE) COVILLE dominerer ofte landskabsbilledet i de tørre områder af Chihuabua. Mexicanerne kalder dem derfor »gobernadora» herskerinden. Men man kalder dem også for kreosotbuske, fordi deres lakblade på meget varme dage lugter af kreosot.

(6) Alle tornede buske, især alle *Prosopis juliflora* DE CANDOLLE, bliver kaldt »mesquite».

På de fleste hjemsteder for *astrophytum* kan man fastslå, at frøplanter og unge planter overlever de ekstreme klimabetingelser i ly af ammeplanter. Således er det i Syden hovedsagelig Hechtia og Larreabuske (5) for *Astrophytum myriostigma* LEMAIRE og *Agave lechuguilla* TORREY i områderne af *Astrophytum capricorne*, der giver den nødvendige skygge i den gloende hede.

For den beskrevne Niveumgruppe ydes denne beskyttelsesfunktion - i det mindste delvis - også af forbjergets løstliggende skærver. I arealets udkant befinder enkelte planter sig i selskab med *Larrea* DE CANDOLLE (fig. 1) og *Mesquite* (fig. 2). Firergruppen (i diagrammet plante nr. 4-7) er tilsyneladende vokset op i ly af *Grusonia bradtiana* (syn. *Opuntia bradtiana*) (COULTER) BRITTON & ROSE og *Echinocereus stramineus* (ENGELMANN) RUMPLER. Deres halvkredsformede placering lader dog formode, at denne form stammer fra en forlængst død *Agave lechuguilla* gruppe. Disse sukkulenter danner ofte meterhøje øer, hvis midte bliver nøgen p.g.a. afblomstrede og døde planter og derefter breder sig i ring.



Fig. 2. I Niveumgruppen dominerer en næsten 40 cm høj plante med tætte tornekamme på ribbekanterne, som giver den et urtidsagtigt udseende (i diagrammet plante nr. 9). Den har 40-50 areoler på hver ribbe. Deraf kan alderen anslås til 50-100 år.



Landskab fra findestedet.

Nøjere undersøgelser af enkelte Niveum bragte overraskende resultater. Egentlig er det jo at forvente, at antallet af ribber tager til med alderen på *Astrophytum*. Men af alle populationsmedlemmerne har kun en mindre plante 9 ribber (i diagrammet plante nr. 1), medens selv det største eksemplar holder sig til det konservative tal 8 (i diagrammet plante nr. 9, fig. 2).

Alderen på denne imponerende *Astrophytum capricorne* v. *niveum* kan man kun skønne, men den må være meget mere end 50 år. I øverste fjerdedel af dens tornestruttende krop har den - ikke på ribbekanten men på ribbeflanken - een eneste, blomstringsdygtig areol! Et sikkert meget sjældent fænomen (fig. 3).

I toppen af de fleste Niveum var mange ubefrugtede blomsterrester, men også mange tomte frugthylstre. I to tilfælde var der ældre frøkapsler (i diagrammet plante nr. 1, 5) med, som det senere skulle vise sig, spiringsdygtige frø. Begge frugter var endnu lukkede. Havde de, også her allesteds nærværende myrer, ikke mærket duften af de modne frugter og derfor ikke opfyldt deres funktion som Myrmecochorie (7)? Eller er andre frøspredningsmekanismer gennem fugle eller pattedyr af betydning for *Astrophytum capricorne* v. *niveum*, hvilket man kunne slutte af de modne frugters røde farve? I hvert fald opdagede jeg et mørkebrunt egern og en kalkgrå hare i nærheden af voksestedet, begge dyr, som man kunne mistænke for at æde *Astrophytum*frugter.

Floraen nærmest denne Niveumfamilie er præget af

udstrakte *Grusonia bradtiana* bestande, halvhøjt Larreakrat og Mesquitebuske, hist og her rager blågrønne Yuccagrupper op (8), på denne årstid bladløse kviste af *Fouquieria splendens* ENGELMANN (9) og meterhøje blomsterstande af stammeløse *Dasyli- rion* ZUCCARINI (10). Regionen bliver i ca. knæ- højde behersket af græsser, *Agave lechuguilla* samt enkelte *Euphorbia antisiphillitica* ZUCCARINI.

Af kaktus bemærkes især de yderst smukke eksemplarer af *Ariocarpus fissuratus* (ENGELMANN) SCHUMANN, men også *Lophophora williamsii* (LEMAIRE ex SALM DYCK) COULTER, *Echinocereus pectinatus* v. *rigidissimus* (syn. *E. rigidissimus*) (ENGELMANN) RUMPLER, *Epithelantha micromeris* (ENGELMANN) WEBER, *Echinocactus horizonthalonius* LEMAIER og *Mammillaria leona* (syn. *M. pottsii*) POSELGER udvikler sig i det UV-rige lys i Bolson til skønheder, som er uopnåelige i kultur.

(7) De udspilede frøstreng i de modne *Astrophytum*frugter er en delikatess for myrerne. Under transporten til myreboet æder myrerne frøvedbænget, og lader på denne måde rensede frø ligge upåagtet. Under gunstige forhold vokser der så en ny generation *Astrophytum* op langs den tidligere myrealé. Man kalder denne frøspredning for Myrmecochorie.

(8) Formodentlig *Yucca rigida* (ENGELMANN) TRE-LEASE.

(9) Betegnet som «ocotillo» i deres hjemland.

(10) Formodentlig *Dasyli- rion leiophyllum*.



Fig. 3. I et udsnit af den på billede 2 viste plante ser man en tornet blomstringsdygtig areol, som ikke sidder på ribbekanten, men ejendommeligt nok på en ribbeflanke.

Echinocereus stramineus besidder her en så tæt tornekrans, at man knapt kan se plantelegemet.

Ved bækkenets udgang i vestlig retning gror *Astrophytum* populationer, med tendens til en uldreduktion. (11) Ved siden af rent grønne planter findes der på samme sted også eksemplarer med tæt og eksemplarer med tynd uld (fig. 4). Formodentlig danner denne evolutionsform af *Astrophytum capricorne* v. *niveum* et udviklingshistorisk og geografisk udgangspunkt for de sydligere voksende, nøgne, med gule torne forsynede *Astrophytum capricorne* v. *aurum* MØLLER.

Få måneder efter mit besøg plyndrede europæiske kaktushandlere og turister *Astrophytum*stedet i denne afsidesliggende Bolsondel. Dertil kom en brand, som enten var påsat eller opstået p.g.a. letsindighed med et lejrbrål.

Der er nu kun at håbe på, at de smukke *Niveum*grupper ved foden af Sierra Anteojo ikke bliver opdaget af sådanne vandaler, men at de må leve længe og uforstyrret i Bolson de Cuatro Ciénegas.

H. Hooek. Weingartenweg 35
D-8300 Landshut
(oversat fra tysk af E. Genker)



Fig. 4. Til sammenligning to *Astrophytum capricorne* v. *niveum* fra den vestlige del af Bolson de Cuatro Ciénegas. De her voksende planter har tendens til uldreduktion (til venstre på billedet), men på samme sted vokser eksemplarer med tynd uld (til højre på billedet) og tæt uldede eksemplarer i direkte naboskab.



Litteratur:

- BERNHARD, U.: HOOCK, H. (1986): Die *Astrophyten* von Cuatro Ciénegas. *Kakt. and Sukk.* 37 (7): 141-147.
BOKE, N. H. (1968): Excursiones de la Universidad de Oklahoma en el Norte de Mexico - 1967. *Cact. Mex.* 13 (3): 50-58.
BROWN, D. E. (1982): Chihuahuan Desertscrub. *Desert Plants* 4 (1/4): 169-179.
HOOCK, H. (1986): Die Mimese der *Astrophyten*. *Kakt. and Sukk.* 37 (10): 208-211.
HOOCK, H. (1988): Schutz der Nektarkammer bei *Astrophytum*-Blüten. *Kakt. and Sukk.*, 39 (3): 58-61.
KAYSER, K. (1933): *Echinocys. (Astroph.) capricornis niveus* var. n., *Kakteenkunde* Jg. 1933 (1): 31-32
RIHA, J.: BUSEK, J. (1986): *Astrophytum capricorne* var. *niveum* a var. *crassispinum*. *Kaktusy* 22 (5): 99-103.
VIERECK, H. W. (1939): *Astrophyten, wie sie der Sammler in den Heimatgebieten sieht. Beiträge z. Sukkulantenkunde* Jg. 1939 (1): 4-8.

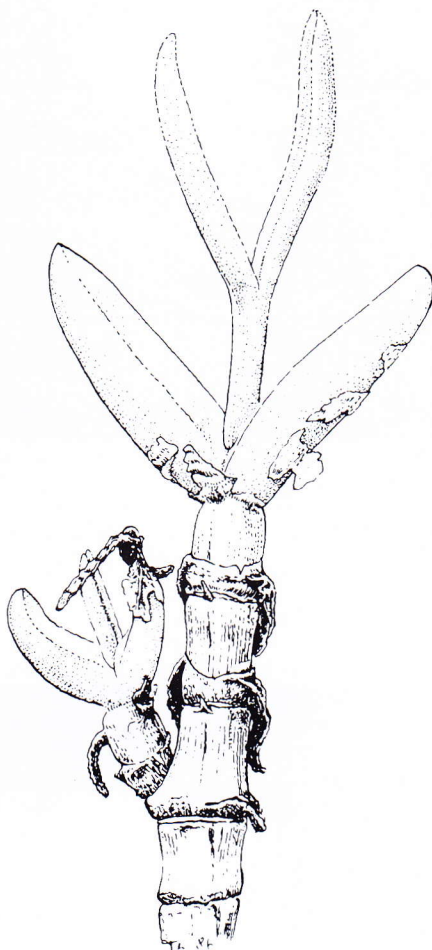
(11) Endnu en population af sådanne *Astrophytum* er blevet fundet i Sierra Ovejas.

HOMO SEMPERLUDENS IV

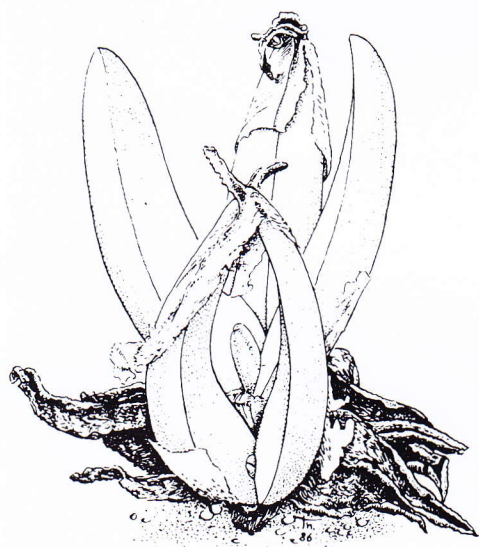
Jacob måtte vente mere end syv år på Rachel! Han fik dog en rimelig produktiv sidegevinst i ventetiden i form af Lea. Jeg venter stadigvæk på at få set *Mitrophyllum* sp. i blomst!

Steve Hammer, der ved mere om mesembryanther end de fleste, beretter om, at han måtte vente 15 år på at se *Mitrophyllum clivorum* i blomst. Han har endda Mexico's sol som hjælpemiddel. Sol over Kastrup! Det får mig heldigvis hverken til at fortvivle eller opgive at dyrke 5-6 arter af denne spændende slægt. Når blomsterne engang kommer, så vil ventetiden ikke være noget at tale om, idet blomsterne har en kraftig duft. Sidegevinsten ses bl.a. på de to billeder af *Mitrophyllum*.

Det hele starter med nogle små bitte frø. Ved ca. 24 C° spirer de ganske pænt og hurtigt. Jeg så dem helst i juni - af 2 grunde - for det første når jeg aldrig at så før, næsten da - for det andet så er planten vintervokser og får dermed en første voksesæson på ca. 8 måneder. Dette er efter min erfaring en god måde at dyrke vintervoksere på, idet den første hviletid kan være fatal for små frøplanter. De tørrer ganske enkelt op. Har de derimod lidt ekstra korpus, ja, så er



Mitrophyllum marlothianum



Mitrophyllum grande

der mere at tære på. Kommer de først ind i anden vækstperiode, så er dyrkningen problemløs. Frøene spirer og to små kimblade efterfølges snart af det første egentlige bladpar, der ligner de blade, der ses på tegningen af *M. grande* blot meget mindre naturligvis. Så sker der ikke ret meget mere første år. På et tidspunkt begynder bladparret at se slapt og usundt gult ud, så standses vandingen, og planten



Mammillaria yaquensis

Foto: Kjeld Christiansen.

stilles halvskygget og vandes ikke mere. Intet vand! Et halvt år senere - omtrent - vil et rutinemæssigt eftersyn afsløre, at de to nu næsten helt indtørrede nærmest papiragtige blade begynder at revne, og en lille lysegrøn »spids« er på vej op mellem de to gamle blade. Så vander vi behersket. Få dage senere er bladene tydelige, nærmest Y-formede eller mitra-formede, og planten er nu i god vækst og skal vandes og gødes som enhver anden plante. Så kører karrusellen bare, og om 15 år kommer blomsterne.

Nu er det ikke, fordi jeg ved bedre, men måske ville lidt ekstra gødning og vand kunne gøre ventetiden kortere. I naturen, ifølge Poppendieck - sydafrikansk botaniker, så tager det *Mitrophyllyum* op til 20 år at blomstre. Hjemstederne, og det er de mere tørre områder i Sydafrika og Namibia, er kun for de nøjsomme. Et drivhus eller et godt vindue uden græssende antiloper og zebraer og med regelmæssige spisetider i form af vand og næring kunne godt tænkes at ville forkorte ventetiden - det tror jeg.

Gode arter er *M. grande*, *mitratum*, *clivorum*, *marlothii* og *hallii*. De to sidste får rimelig hurtig et bonsaiagtigt udseende - også uden mishandling. Prøv selv.

Det er absolut ikke pænt at stjæle! At besøge andres plantesamling og hjembringe stiklinger uden at spørge er difinitivt uheldigt. Der er måske lige en undtagelse, når det gælder *Mammillaria yaquensis*! Det er en af de rigtig små Mammillarier, der ikke volder nogen problemer hverken med hensyn til

vækst eller blomstring. Kan du få *M. zeilmanniana* og *wildii* i blomst, så kan du også klare *M. yaquensis*. Denne lille *Mammillaria*, der når den er rigtig, rigtig stor næsten kan blive 8 cm høj og have en diameter



Mammillaria bombycina

Foto: Kjeld Christiansen.

på lidt over én cm, er udstyret med de bedste »fiskekroge« i planteverdenen (?). Krogornene hænger fast i alt, og da skuddene let brækker af, så kan man uden at ville det meget let komme til at hjembringe et utilsigtet souvenir. Bortset fra disse betragtninger er det en dejlig lille *Mammillaria* med særdeles smukke blomster, som kommer over en ganske lang blomstringstid.

På tale om blomster. Nogen vil have dem store andre små. *Mammillaria* har ikke de største, skønt en del af de krogornede fra Baja California faktisk, plantens størrelse taget i betragtning, har anseelige blomster. *Mammillaria bombycina* har typisk lille *Mammillaria* blomst, men hvad den ikke har i størrelse opvejes så rigeligt endda af mængden. Et ekstra plus er den silkeagtige karakter, som navnet *bombycina* også hentyder til. Og - planten har vi hele året, blomsterne kun så kort. *M. bombycina* findes i forskellige tornefarver. Den almindeligste og måske også kønneste er rødbrun, men helt hvide og gule planter findes også.

Peter Brandt Pedersen.



Et par linier fra Vestsjællandskredsen

Så er VESTSJÆLLANDSKREDSSEN kommet op at stå, og i den forbindelse skal sendes en stor tak til JØRGEN OLESEN for hans dejlige initiativ. Vi består nu af ca. 30 medlemmer, og der er plads til flere, der måtte ønske at være med. Vi har fået faste og dejlige lokaler på Slagelse Centralbibliotek. Det var imponerende at se, at alle de dejlige mennesker, der først mødte op hos Jørgen, også mødte op til vore møder på biblioteket. (Synd, at det skulle gå så skævt for Anne Lise 1. maj). (???, red.). Det er også dejligt at se, at så mange bringer planter med. Bliv ved med det også selv om det kun skulle være et par stykker, det kunne jo være, der lige var en dér, der stod og manglede netop den!

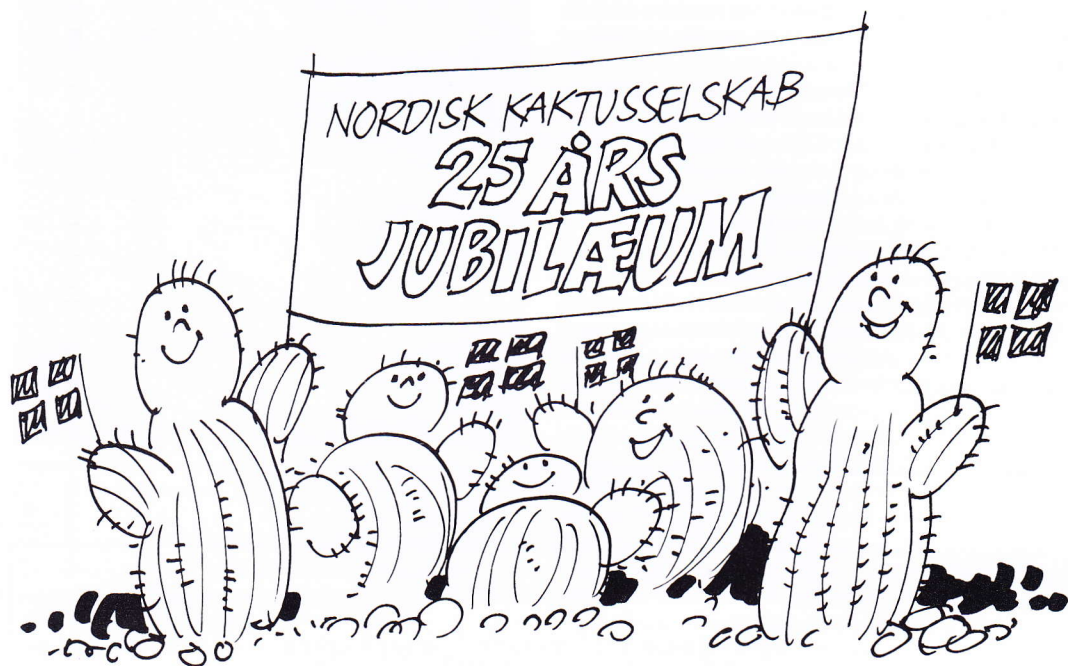
Over til lidt fra mig selv. - Det er nu midt i maj. Jeg sidder på terrassen og skriver dette i 25°C varme. Man kan nu rigtig se, at der er liv i alle tusserne, god nyvækst og masser af knopper. Min (Alles) drøm er gået i opfyldelse i år: næsten 3 m² mere at stille tusser i, skønt, hvem kunne ikke tænke sig det?

Nej, ikke hele bladet, men måske en lille side eller to engang imellem? Det bør erindres, at KAKTUS er medlemmernes blad. BRUG DET dog noget mere! red.

Med hensyn til efterlysningen i de foregående numre om *Wilcoxia* kan jeg da oplyse, at jeg her har anskaffet mig 2 stk. *W. poselgeri* og 2 stk. *W. schmolli* (*Echinocereus*), som jeg nu har haft i et par måneder, på egen rod. De trives tilsyneladende godt, jeg giver dem kun vand, når de er helt bløde, straks efter retter de sig helt op. Det bliver skønt, når man ser en knop i dem, men det bliver jo nok ikke i år. Ellers er min interesse mest for *Gymnocalcium* og *Echinocereus*, Desværre er der kun to *Echinocereus* i år med knop i, så de skal nok stå køligere næste vinter. Men jeg må nok stoppe her, for når man først er kommet i gang, er det jo næsten ikke til at stoppe, og jeg kan jo ikke fylde hele bladet.

Per Andsager,
Øster Ås 27, 4200 Slagelse,
tlf. 58 50 06 16.

Nordisk Kaktus selskab 1965-1990



I 1965 læste jeg en lille notits i Politiken, der omtalte, at der nu var oprettet et kaktusselskab i Norden - nærmere bestemt: i Odense. Da jeg på daværende tidspunkt havde samlet på kaktusser i 7-8 år, så blev den lille artikel klippet ud, således at jeg ved først givne lejlighed kunne skrive til den anførte adresse for at blive meldt ind. Selv om min interesse for planterne var rimelig seriøs (jeg havde ønsket mig -og fået - seksbindsværket »Die Cactaceae« i stedet for at blive konfirmeret), så er det jo ikke alle, der rider den dag de sadler, så af KAKTUS nr. 3 fra 1971 kan man se, at jeg blev meldt ind ca. 6 år senere. Den endelige tilskyndelse fik jeg, da jeg opdagede, at det lille stykke avis-papir næsten var blevet slidt til uken-delighed af at ligge gemt væk i min tegnebog. Denne lille forhistorie for at antyde, at jeg ikke har været medlem af Selskabet i samfulde 25 år, således at de personligt oplevede tildragelser i det følgende ikke dækker hele perioden. I øvrigt er det ikke min intention at give en udtømmende oversigt over Selskabets historie; min hensigt er at kommentere nogle af de aktiviteter, der har haft betydning for Selskabet - og undertegnede.

KAKTUS

Selskabet er vel for en stor del af medlemmerne det samme som bladet, KAKTUS, der udsendes 4 gange om året. Det første nummer af KAKTUS er dateret oktober 1965, og det bærer navnene på tre af initiativtagerne til Selskabets dannelse: B. Kreutzer Hansen, W. Albrecht og O. Schmidt. Kreutzer Hansen tog sig af Selskabets daglige ledelse, Albrecht fungerede som redaktør, og Schmidt var bibliotekar og forbindelsesled til de udenlandske selskaber. Posten som bibliotekar var foreløbig overkommelig: Biblioteket havde ingen bøger ved Selskabets start; men allerede i januar 1966 kunne man foretage lån blandt hele 5 titler. En vis udvikling er sket siden da, som det fremgår af bibliotekslisten i nr. 2. fra i år. De første numre af bladet var naturligvis primitive i teknisk henseende; men jeg vil tro, at de hovedsagelig har været betalt af grundlæggerne, og så er der jo ikke noget at sige til, at man har måttet nøjes med et duplikeret medlemsblad på forholdsvis få sider. Alle-rede i det fjerde nummer af KAKTUS optræder de første illustrationer: Et podet eksemplar af *Neochi-lenia glabrescens* og et oversigtsbillede visende kak-

tusbedet i den botaniske have i Halle. I det syvende nummer af KAKTUS dukker den første svensk-sprogede artikel op - så var der så småt dækning for det første led i Selskabets navn. Kreutzer Hansen grundlagde det nuværende selskab som *Nordisk Kaktus Selskab*, da han var inspireret af et tidligere forsøg på at udgive et nordisk kaktustidsskrift. Dette tidsskrift udkom nogle få år i begyndelsen af 1920'erne; hvis man vil se, hvorledes Nordisk Kaktustidsskrift ser ud, så kan det såmænd lånes i Selskabets danske bibliotek.

De første 8 årgange af bladet adskiller sig fra de senere ved, at alt stof bringes i den orden, som længden af de enkelte indlæg indbød til, d.v.s. plantebeskrivelser, medlemsliste, dyrkningsanvisninger, kvartalsberetning, teknisk prægede artikler, annoncer, regnskab *et cetera* står blandet mellem hinanden. I alle senere årgange har diverse redaktører forsøgt at samle selskabsrelaterede indlæg i et separat sæt meddelelser og reserveret selve bladet til planterne og deres pasning, men når »Den gamle redaktør« (og det gjaldt også undertegnede) har været i stofnød, så fik selskabsrelaterede emner såmænd også lov til at brede sig ud over de glittede sider. Modellen med adskillelse af stofområderne er klar og logisk; men den hyggelige stemning, der kan præge en rodebutik, forsvinder naturligvis, når foretægendet får et mere professionelt tilsnit. Ser man på nogle af meddelelserne i de tidligere årgange, så vil man bemærke, at mange af Selskabets nuværende aktiviteter er startet eller planlagt på et meget tidligt tidspunkt: Bibliotek, diateket, frølisten, udlandsrejser og kredsarbejdet. Disse aktiviteter er selvfølgelig blevet mere omfattende efterhånden som Selskabet voksede, men initiativerne er som nævnt meget tidlige. Endnu en lille ting skal nævnes: Fra det første nummer af KAKTUS har Karlheinz Uhlig haft en annonce med i bladet, så dette firma må være tæt på et andet »jubileum« i Nordisk Kaktus Selskab: annonce nr. 100 i KAKTUS.

Fra 1968 kommer bladet i nogle få numre med et stift karton-omslag, men stadig med duplikeret indhold. I 1969 forbedres den tekniske standard væsentligt: bladet udkommer i bogtryk, og gerne med et par farvebilleder. Fra min egen tid som redaktør ved jeg: Der må have været dyrt - eller også har man haft forbindelse til en idealistisk, kaktuselskende bogtrykker. Denne tekniske standard - bortset fra de dyre farvebilleder - har siden præget KAKTUS. Årgang 8 udkom kun i to numre, og det fremgår af indholdet, at formanden og kredsens omkring ham var ved at være kørt trætte af arbejdet - et ikke ukendt fænomen, når en forening har eksisteret nogle år. En gruppe sjællændere overtog arbejdet fra fynboerne - et par stykker af disse sjællændere er stadig centralt placeret i Selskabets styrelse. Hvis ikke denne overtagelse var



Wilcoxia albiflora

Foto: Bjarne Kjempf.

sket, så havde KAKTUS nok delt skæbne med Nordisk Kaktustidsskrift - og jeg ville ikke have haft anledning til at skrive nærværende artikel.

Fra januar 1974 udkom KAKTUS under Kjeld Christiansens redaktion, og den koncept, som Kjeld og styrelsen dengang lagde for bladet, er stort set ikke ændret, selv om tre redaktører har været på posten siden Kjelds pludselige død i 1979. Der sker et stilskift med det nye koncept. Dels den ovenfor nævnte opdeling af stoffet, dels i bladets internationale »orientering« - fra Tyskland vendes interessen mod England. Jeg vil tro, at det har været Kjelds ønske at lave et blad efter de retningslinier, der prægede The National Cactus and Succulent Journal (det senere British Cactus and Succulent Journal) - et ønske, som det i vidt omfang er lykkedes ham og senere redaktører at opfylde.

Årsmøderne

Det første årsmøde med tilhørende generalforsamling fandt sted i Odense i april måned 1967; og på årsmødet året efter i København blev de foreløbige love for Selskabet afløst af et sæt generalforsamlingsvedtagne love. I Selskabets første år fandt årsmøderne som regel sted på Fyn; men også Slesvig var værtsby for årsmødet et enkelt år. Af ovenfor nævnte årsager har jeg ingen erindringer fra disse tidlige

årsmøder - jeg deltog første gang i et årsmøde, da det i 1976 blev afholdt i København. Gudskelov var der et kendt ansigt blandt de mange fremmede: en gammel studiekammerat. Han kendte en del af de fremmødte og introducerede mig blandt andet for en jævnaldrende, mørkhåret kvinde - velbegavet og ganske køn, men med en bemærkelsesværdig skarp tunge (Red.: Han mener vist den nuværende redaktør... han kan vente sig!) Vi spiste vores mad sammen og blev enige om at tage ud for at se på min studiekammerats samling, der befandt sig i Brønshøj. Undervejs pegede kvindemennesket ud gennem bilens forrude og forkyndte: »Der kører min mand!« Det var godt nok sært - for hun havde udpeget en af mine skolekammerater, der netop kom cyklende forbi. Tja, sådan lærte jeg de to første medlemmer af Nordisk Kaktus Selskab at kende, og gennem dem senere mange, mange flere.

Siden da har jeg vist været med til alle årsmøderne. De har alle været interessante og velorganiserede, men mange ældre medlemmer vil nok have den samme erindring som undertegnede: Årsmøderne hos Bodil og Frans Laursen i Grindsted var nu noget særligt. Det hænger vel sammen med, at Grindsted efterhånden var blevet det »faste« mødested, og at både Bodil og Frans hørte til den type af mennesker, som det er svært ikke at holde af.

Årsmøderne er en af de begivenheder, som jeg nødigt vil undvære. Stemningen har altid været venlig, maden solid og det »faglige« indhold godt. Jeg glæder mig til at se de velkendte ansigter fra Danmark, Sverige, Norge og Tyskland, jeg nyder den elektriske ladning i atmosfæren, som man kan fornemme i minutterne før formanden giver plantesalget frit, jeg sætter pris på at se folk fra vidt forskellige samfundslag tale engageret sammen om emner af fælles interesse, og jeg er ked af at skulle sige farvel efter godt et døgn's tid - men om alt går vel, så ses vi til næste år!

Rejserne

Vi har - og har haft - nogle få, gode kaktusgartnerier i Norden, men selvfølgelig har der også været interesse for at se, hvad specialgartnerierne i Tyskland, Holland, Belgien og England kunne byde på. Selv har jeg kun været med på et par af turene; hvis jeg havde haft lidt mere tid (og færre børn), så ville jeg have gjort deltagelse i disse ture til en lige så fast tradition som deltagelse i årsmøderne. Det der trækker, er ikke muligheden for at købe hundredevis af planter - for dem ville jeg ikke have plads til, men muligheden for at dele nogle oplevelser med de venlige individer, som jeg holder af.

Ikke alle rejsedeltagerne har så dårlige pladsforhold som undertegnede, og det har præget bagagerummene i busserne, der har lagt hjul til Selskabets årlige »indkøbsrejse«, der som regel finder sted i maj må-



Mediolobivia orurensis

Foto: Kjeld Christiansen.

ned. Egentlig bagage er naturligvis bandlyst fra bagagerummene, for hvor skal vi ellers gøre af planterne? Når halvdelen af gartnerierne er besøgt, er det umuligt at klemme blot en nyspiret frøplante ind mellem kasserne - og hvad så? Ja, så komme tidspunktet for den store ompakning - det er tidspunktet, hvor alle indser, at jord, det har vi da rigeligt af hjemme, så det behøver vi ikke bruge kostbar bagageplads på. Næste morgen går rengøringsfolkene på et bestemt hotel fra værelse til værelse og bander over de forfærdelige gæster, der hver især har efterladt en papirkurv fyldt til randen med grus. Rejseholdet fra NKS har forberedt sig på at møde den sidste halvdel af turens gartnerier.

Turen sluttet af med en udfordring til deltageres nervesystem. Efterhånden som bussen nærmer sig den danske grænse sydfra, breder der sig en nervøs stemning i bussen. Alle papirer og attester er naturligvis i orden, men er der ikke noget om, at der er et maksimumbeløb for indkøb af varer i udlandet? Jo, det er der vist, og et hurtigt rundspørge viser, at dette beløb er overskredet, selv om det indkøbte fordeles ligeligt på deltagerne. Den stemning, der fylder bussen, når den - uundersøgt - er blevet vinket forbi toldstedet... den stemning burde indfanges og fyldes på dåse. Disse dåser - fyldt med glæde og lettelse - burde kunne sælges med betragtelig fortjeneste til folk med hang til depressioner. Luk lågen op, og din depression bliver kvalt af dåsens indhold!

Kredsene

Kredsens arbejde er nok lige så vigtig for Selskabet som udsendelsen af KAKTUS, især er dette arbejde vigtigt for fastholdelse af nyindmeldte medlemmer.



Echinocereus mealanocentrus Foto: Kjeld Christiansen.



Echinocereus subinermis Foto: Kjeld Christiansen.

Ved aftenmøderne og turene rundt til de større samlinger er det muligt for et nyt medlem at få knyttet personlige kontakter til nogle af »de gamle« - i højere grad end det f.eks. vil være muligt ved årsmøderne. Disse personlige kontakter skal meget gerne etableres til »de nye« i Selskabet - ellers når de ikke at blive en del af »de gamle«. Alle, med interesse for Selskabets fremtid, bør tage del i dette arbejde, for et velfungerende kredsarbejde er en af forudsætningerne for, at en eller anden kan skrive Selskabets næste jubilæumsartikel i år 2015.

En anden af forudsætningerne er selvfølgelig at gøre potentielle medlemmer opmærksomme på, at Selskabet eksisterer. Også hér har kredsene ydet et stort arbejde i form af etablering af udstillingsarealer og stande ved større udstillingsarrangementer - stande, hvor oplysningsmateriale om Selskabet er blevet uddelt.

Fremtiden

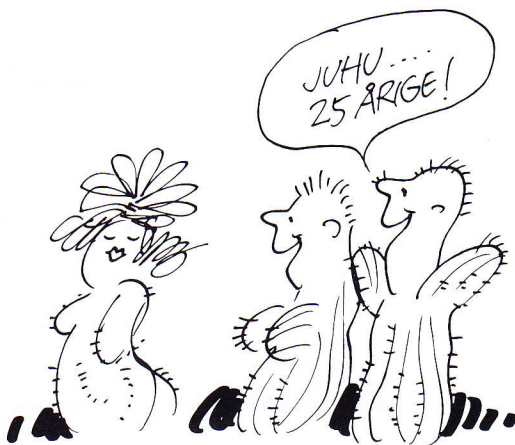
De nordiske lande er i de senere år blevet underkastet diverse former for økonomiske stramninger, og dette forhold påvirker Selskabets medlemstal - og dermed økonomi - i negativ retning. Det er dog ikke værre, end at jeg er overbevist om, at NKS også eksisterer om 25 år. Der vil også fremover blive ydet en indsats ude i kredsene og blandt konsulenterne; på tillidsposterne i og omkring styrelsen sidder aktive folk, hvoraf nogle godt nok med jævne mellemrum taler om fornyelse og deres egen snarlige tilbagetræden, men... de skal nok tage deres del af slæbet nogle år endnu, og fornyelsen sker gradvis - som den er sket i de forløbne 25 år.

Skulle jeg fremføre et enkelt ønske for de kommende år, så ville det være, at jeg overlevede at komme til årsmøde i et af de andre nordiske lande. Bortset fra et par årsmøder blandt dansksindede i Sydslesvig, så har

årsmødet altid været holdt inden for Danmarks grænser. Et årsmøde i Sverige eller Norge (de mest realistiske muligheder) ville medvirke til at understrege, at vi er medlemmer af *Nordisk Kaktus Selskab*.

Hans Grønlund.

P.S.: Det nifoldige »leve« for Selskabet vil se dumt ud på tryk, så det udbringer vi på årsmødet i september!



Et nifoldigt »leve« ser fint ud på tryk i Tommys streg, så det bringer vi her foran alligevel. red.

Sukkulenter på de Canariske Øer

Hvis man interesserer sig for at se kaktus i naturen, skal man til Amerika. Anderledes er det med de andre sukkulenter: ja, nogen kan findes her i Europa, men ellers er de fra Afrika og de Canariske Øer.

De Canariske Øer er interessante og samtidig et af de nemmeste steder at rejse til for at se på sukkulenter. Her er temmelig mange af dem, og man kan tage af sted midt i vinterens hjerte, mens drivhuset passer sig selv. Jeg har været to gange på Tenerife, een gang på Gran Canaria og et smut over på Gomera. Det bliver man ikke ekspert af, men dette er også kun tænkt som en beretning om, hvad man kan opleve på et sådant besøg.

Hvis man ikke skal have branket flæsket, hvilket mange bruger opholdet til, - lad dem endelig det - så er det muligt at leje en bil og trille rundt på øen og opleve en masse. Hvis man er 2-3 personer, bliver det ikke dyrt.

Floraen på øerne er rig og fuld af endemer. Tag f.eks. slægten *Aeonium*, stenurtfamilien *Crassulaceae*. Der findes 31 arter af *Aeonium* på øerne, samt diverse krydsninger - og kun fire arter findes på mere end een af øerne, mens to arter kun findes på de 4 vestlige øer, *Aeonium spathulatum* f.eks. Syv arter findes på Tenerife, fem på Gran Canaria, fire arter på La Palma, seks på Gomera o.s.v. Nu er det sådan, at de fleste besøgende kun når til Tenerife og Gran Canaria samt evt. Lanzarote, så lad os blive ved de tre øer, og lad os begynde med *Aeonium*. (Forøvrigt er *Aeonium* forfærdentlig at have med at gøre, så det jeg skriver, skal tages med al mulig forbehold).

Den art, der er mest udbredt på Tenerife, er *A. holochrysum*, den ligner *A. arboreum*, men er mere grenet og større, den kan blive op til 150 cm i højden og bredden, den findes også på andre øer, og den er nem at dyrke.

A. orbicum er en anden stor art. Den er ofte ugrenet med een indtil 6-7 cm tyk og 60-70 cm høj stamme, der slutter med en roset på indtil 40 cm i tværmål. Farven er blålig, og den er ret udbredt, særlig i vest og sydvest.

På nordsiden træffer vi den bordformede *A. tabuliforme*, den synes klistret fast til klippesiderne. Den vokser ikke så højt oppe, og den kan blive temmelig stor, 40-50 cm i tværmål, som oftest er den dog kun 10-20 cm i diameter. Når den blomstrer, dør den. Denne art synes jeg er speciel, rosetten er meget smukt formet, ganske flad, som også navnet siger. Højere oppe kan man træffe tre arter, som ligner små

buske. Det gælder særlig *A. spathulatum*, der kan ligne et lille bredkronet træ, 20-30 cm højt og næsten lige så bredt, selve rosetten er som oftest kun 2 cm i tværmål. Man kan på Tenerife træffe den oppe ved Las Canadas ved 2000 m, det vil sige, at den nu og da må få frost! Det samme gælder den lille *A. sedifolium*, der mere ligner, som navnet jo siger, en *Sedum*. Den kan også findes ude ved Masca. Den er noget mindre end *A. spathulatum*, blomstrer villigt med gule blomster i små skærme. Blomsterskærmene kommer her ud på siden på planten, der ofte er fuld af gamle blomsterskærme, når man træffer på den.

Endelig er der *A. smithii*, der danner puder, bladene er rødstribede, en sød og blomstervillig lille art. Ude på Anaga kan man træffe *A. lindleye*, der sidder som store puder på klipperne. Rosetten er ca. 6-8 cm i diameter, mørkegrøn, og meget fedtet, den vokser ikke så højt oppe, og den tager man ikke fejl af.

I den anden ende af øen ved Buenavista, kan man træffe *A. haworthii*. Den danner også store buske, og rosetten er ofte 6-7 cm i tværmål. Selve busken kan blive op til én meter i bredden, og jeg synes ikke den er særlig spændende. Derimod er *A. canariensis* god, en middelstor *Aeonium*, kortstammet og med stor roset på 20-30 cm i diameter. Den kendes på de lodne blade med kort filthår, og den er derfor dejlig blød at tage på. *A. canariensis* skulle være endemisk for Tenerife, men jeg vover at påstå, at jeg også har truffet den på den nordlige side af Gran Canaria.

På Gran Canaria oppe ved Cruz de Tejeda, 16-1700 meters højdt - kan man møde *A. simsii*. Den er 10 cm i diameter, har smalle blade med hår på kanten, får gule blomster, er ikke dårlig. Længere nede ved Santa Brigida kan man træffe *A. undulatum*, den ligner *A. urbicum*, danner store bølgeformede rosetter på en tyk stamme. Den får en stor pyramideformet blomsterstand, og den gror ofte på hustagene.

Og hermed må det være nok om *Aeonium*.

Så er der slægten *Grenovia*, med fire arter, den står *Aeonium* så nær, at de kan krydses. Habituel ligner *Grenovia* også *Aeonium*, men blomsten er anderledes: den er gul, men med mange smalle kronblade, der hænger ned over kanten af blomsten. *Grenovia aurea* træffes på de fem vestlige øer, planten er blålig og i tørre perioder danner rosetten et helt bæger, der ser ganske sjovt ud. Rosetten er 10-15 cm i diameter. Den træffes fra 1000-2000 m på nordvendte, kølige, fugtige klippesider, hvor der kan sidde i tusindvis af dem.



Monanthes

Foto: Jørgen Damgaard, Botanisk Have, Kbh.

Ude ved Teno, Masra, kun Tenerife, træffes en mindre art *Grenovia dodrentalis*, ca. 10 cm i diameter, mindre blade og mere flad i rosetten - den er kønnere end *G. aurea*.

Til en tredje slægt indenfor *Crassulaceae* hører *Aichryson laxum*, på tørre steder er de små, ca 10 cm, på gode steder kan de blive meget større, op til 80 cm og med en 40-50 cm bred krone. Bladene er rudeformede og lådne. De giver en masse blomster, og står sig selv i alle potter i drivhuset.

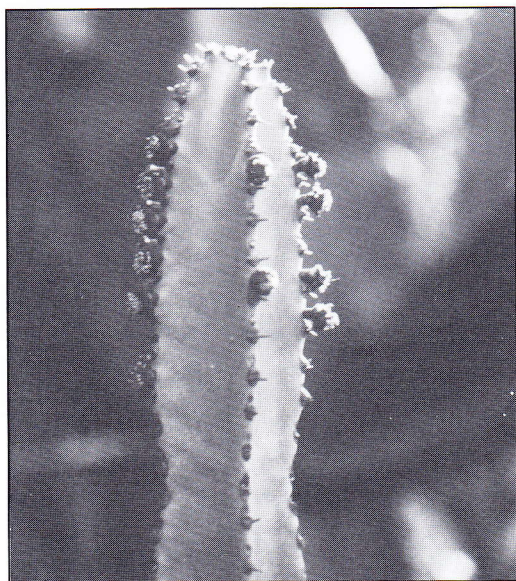
Aichryson parlatorei er en lille plante, maksimalt 10 cm, med få gule blomster, og når det bliver tørt, forsvinder den ret hurtigt. *Aichryson punetatum* er noget mindre end *A. laxum*, men i modsætning til den glat med mere rudeformede blade og ellers med de samme blomster.

Den fjerde slægt indenfor *Crassulaceae* er *Monanthes*, og i følge Bramwell er der femten arter, mens der hos Jacobsen er beskrevet 30, så den slægt skal man ikke gøre sig klog på. Men *Monanthes laxiflora* er let at kende, den er stærkt udbredt, og findes på flere af øerne. Den har sedum-lignende blade, og danner små hængende klaser på klippesiderne og små buske på mere flade voksesteder. Planten er ca. 10 cm, og får røde blomster. Blomsterne på *Monanthes* er mærkelige og bør betragtes under lup.

Ude ved Anaga kan man træffe *M. anagensis*, den har

flade blade med en stribe i, og danner små buske, der kan være nok så dekorative. I det vestlige område på tørre steder gror der en lille art: rosetten er hele sommeren en lille, tør kugle, og kommer der lidt vand om efteråret, liver den op og gror så længe vandet varer. Oppe ved Las Canadas kan man træffe en art, der givetvis kan tåle frost. Slægten er et godt eksempel på, hvordan en plante kommer til et nyt område og breder sig over det, og hvor de forskellige biotoper har formet de forskellige arter gennem tiden. Et har arterne til fælles: de gror på steder, hvor konkurrencen er lille, gerne på lodrette klippesider. *Euphorbia* er en meget stor slægt, der tæller mange arter, også sukkulenter den mest kendte er *E. canariensis*. Den må ikke forveksles med *E. candelabrum*, som ses i mange haver og anlæg, og som den ligner meget. *E. canariensis* er en femkantet stamme, der kun grener sig lidt forneden, og som bliver en meter eller mere. Den kan danne store grupper, der kan blive flere meter i omkreds. Blomsterne kommer for enden af stammen, de lyser røde, særlig i knop. *E. canariensis* træffes i alle de tørre områder, særlig i kystzonen.

I de samme områder træffer man også de andre *Euphorbia*, de er helt anderledes. Den mest almindelige er *E. regis-jubae*, der træffes overalt, den danner små, stærkt forgrenede træer. Den kan blive op til 2



Euphorbia Canariensis i blomst.

Foto: Jørgen Damgaard, Botanisk Have, Kbh.

m høj og næsten lige så bred. I enden af grenene dannes en roset af lancetformede blade, og her kommer en lille skærm med mange gule blomster. En plante giver en utrolig stor mængde frø. *E. regis jubae* kan blive meget gammel, og det gælder også for *E. balsamifera*, som ligner den meget, dog har *E. balsamifera* kun een blomst pr. roset. Disse to *Euphorbia* er karakter-planter i det sydlige område både på Tenerife og Gran Canaria, og vel også på de andre øer.

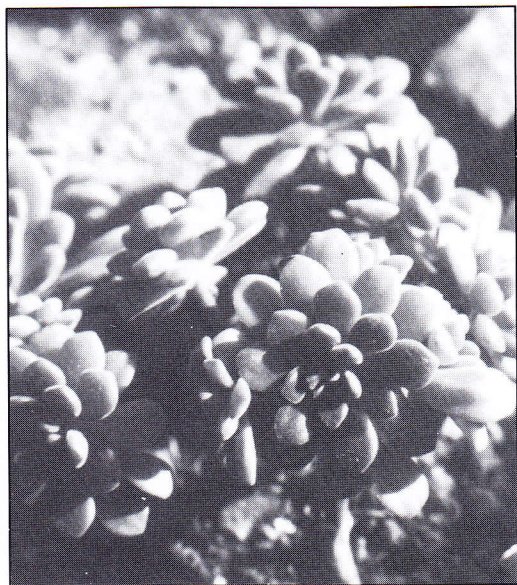
I selskab med disse træffer man også den meget kendte *Sencio kleinia*. Den er kendt i handelen, hvor man får den som en lille stav med lange blade på. Men at få den sådan, som den ser ud i naturen, er ikke nemt. Den danner også typiske små træer, en kraftig stamme med svære grene, der ender i en roset af lange blade. De små gule kurveblomster sidder i skærme, og frøene har faldskærme ligesom hos mælkebøtten. *S. kleinia* kan blive meget gammel, og op til 2 m høj og næsten lige så bred, men i den størrelse er den ikke så køn længere.

Enkelte steder kan man træffe *E. atropurpurea* blandt andet ved Tino, den er endemisk for Tenerife, og den danner også rosetter. Planten kan blive op til 2 m høj med bred krone. Den kan også være meget velformet, og den har et blåligt farveskær. Den får, udgående fra enderosterne, røde højblade på stilke, som så igen deler sig i mindre stilke, hvor blomsten sidder omsluttet af de røde højblade. Disse gør planten let kendelig, og samspillet mellem de røde højblade og det blålige løv giver den et smukt udseende.

Et helt anderledes udseende har *E. aphylla*, som findes både på Tenerife og på Gran Canaria. Den er ikke så almindelig, på Tenerife har jeg set den ved Teno og på Gran Canaria ved San Nicolas. Den består af lange runde led, som grener sig opret, og i enden af disse kommer de gule blomster, og somme tider nogle få blade, der hurtigt falder af.

Det var lidt om de *Euphorbia*, der findes på øerne. Jeg vil slutte med en af de mere spændende sukkulent-slægter på øerne, nemlig *Ceropegia*, lygteblomsten. Der findes seks arter, alle med lange runde led. På Tenerife findes der tre arter, på Las Palmas een og på Gomera to, selv har jeg kun mødt to arter på Tenerife: *Ceropegia fusca* og *Ceropegia dichotoma*. *C. fusca* findes flere steder, hvor der er tørt, selv har jeg fundet den ved Adeje. Den har lange grå led, og i enden af leddene kommer de brune blomster frem. Den er meget omfindtlig for vand.

Ved Adeje findes en tredje art på et lille lokalt område, og den er meget sjælden, den så jeg ikke. Ved Buenavista Teno har jeg fundet *Ceropegia dichotoma*, den har lange grønne led, og får gule blomster, og enkelte blade, som den hurtigt kan smide. Den er ikke så sart som *C. fusca*. Jeg har også set *C. dichotoma* ved Anaga. På Lanzarote og Fuerteventura findes en anden *Asclepiadacea*, *Caralluma burchardii*, men den har jeg kun set i den botaniske have på Gran Canaria. Ja det var lidt om sukkulenter, der findes på de Canariske Øer med særlig vægt på dem, jeg selv har mødt. Foruden dem, der er hjemmehørende, er der jo alle de



Aeonium lindleyi.

Foto: Jørgen Damgaard, Botanisk Have, Kbh.



Aeonium mobile.

Foto: Jørgen Damgaard, Botanisk Have, Kbh.

indslæbte *Opuntia* og andre sukkulenter, men de får være til en anden gang.

Ja, kan man lide planter og natur, er der nok at se på. Foruden alle de ikke-sukkulenter, der findes - og det er mange - er der også alle de sukkulenter, der er plantet i haver og parker, hentet fra hele den subtropiske verden. Og vejene er gode både på Tenerife og på Gran Canaria. Desforuden findes der alle de skønne afmærkede stier, over hvilke man kan få udleveret kort med helblik på vandreture. Jeg kan roligt anbefale en vinterferie her.

Helge Nielsen

Anbefales af litteratur:

David og Zoe Bramwell.

Herman Jacobsen: *Sukkulent Leksicon.*

Hubert Möller: *Kanarische Pflanzenwelt.*



Aeonium spathulatum

Foto: Jørgen Damgaard, Botanisk Have, Kbh.

En handfull Argentinska

Rebutia-arter

- ett urval intressanta och bomvilliga dvärgkaktéer.

Rebutia har av någon anledning fått en stämpel som »nybörjar-plantor« och det är ju på sätt och vis berättigt då dessa miniatyrer både är lättodlade och blomvilliga. Få har dock gått vidare med studier av plantorna i naturen, med strävan att kartlägga deras ibland enorma variationsrikedom och spridning. Ringaktat är till viss del också det tidskrävande och tålmodsprövande arbetet i biblioteken, privata samlingar och botaniska trädgårdar. I många fall görs de största insatserna av »amatörer«, och jag tänker då bl.a. på Walter Rausch som vandrat tusentals kilometer till fots längs det svårforcerade Anderna. Utan Rausch's intresse och fanatiska nyfikenhet hade många *Lobivia*- och *Rebutia*-pärlor förblivit okända för odlare och professionella botaniker.

För att kunna ge en planta ett rättmätigt namn krävs alltifrån litteraturstudier till vandring på den naturliga växtplatsen. Först då kan uppgifterna föras samman och resultera i ett rättvist namn. Kunskapen om kaktéernas naturliga förhållanden behöver inte enbart innebära att man ger plantorna deras rätta identitet utan också hur dessa skall odlas. Alla arter växer inte under samma förhållanden, och detta kan vara mycket viktigt att veta när man odlar plantorna i våra växthus eller på fönsterbänken. Vilka arter växer under full sol och vilka föredrar att skuggas av gräs och buskar? Vilka växer i torr miljö och vilka får regelbundet regn? Frågorna är många och svaren likaså. Kanske kan denna artikel bidra med några svar om arternas historia, ursprung, naturliga växtsätt och odling i kultur?

Jag har medvetet hoppat över en välkänd art, nämligen *R. haagei*. Orsaken är den att arten är extremt utspridd och förekommer över stora delar av norra Argentina och södra Bolivia med hela tio varianter. För att kunna presentera alla dessa skönlummande former vill jag ha mer bildmaterial och jag återkommer med en ny artikel vid ett senare tillfälle. I denna kommer jag även att inkludera den lika spridda och mycket närstående *R. pygmaea*.

Många kommer nog förvånas över att jag skriver *Lobivia* (*Rebutia*) ... på ett par ställen i artiklen. Det beror på att Rausch har fört gruppen *Mediolobivia*/*Digitorebutia* tills släktet *Lobivia* (se Rauschs bok

Lobivia '85). För att slippa göra omkombinationer väljer jag att konsekvent gå efter Rauschs modell.

LOBIVIA (Rebutia) einsteinii (Fric) Rausch

Plantor av denna vackra art kom till Europa redan på 1920-talet efter det att tjecken A. V. Fric (1882-1944) gjort omfattande resor i Sydamerika på jakt efter nya spännande, taggiga klenoder. På grund av artens mångskiftande utseende skapades också många överflödiga namn, som senare visat sig vara enbart »handplockade« plantor från i stort sett samma population, t. ex. *nicolai*, *karreri*, *rubrivate* m. fl. Flera namn dök upp i litteraturen under flera år, men inte förrän Wessner beskrev *Lobivia aurantida* (1937) kom den första giltiga beskrivningen, dock liksom tidigare utan angivelse av naturlig växtplats. Udo Köhler följde upp med beskrivningen av *Lobivia schmeidcheniana* (1939) samt *Lobivia conoidea* och *L. columnaris* (1940), med vilket han gjorde det hela till ett fullbordat kaos.

Den som har sett *L. einsteinii* i naturen vet, och har viss förståelse för hur alla dessa namn kommer till. Arten är mycket variabel. Under min Argentina-resa sommaren 1988 fann jag den på båda sidor av den lilla byn Las Cuevas och det var fascinerande att studera alla former och varianter (MN 100, 103, 106). Det första exemplaret jag fann var inte större än 10 mm brett där det växte i en trång spricka på 3900 meters höjd, och jag var tvungen att krypa på alla fyra för att upptäcka den. Det tog ett tag innan jag förstod att jag egentligen letade på fel stället. Den växer sällan på kala klippor utan desto oftare i skydd av små buskar. När jag väl hittat de första exemplaren fann jag dem allt lättare, och det var inte längre några små plantor utan stora, fina grupper på upp till 4-5 huvuden klädda i mörkbruna till oftast kolsvarta taggar. Trots de enorma pålrötterna var det lätt att gräva upp ett par exemplar pga. att de växte i mycket porjöst, sandhaltigt substrat. Jag påträffade också exemplar några kilometer därifrån som dock var mindre till växten och hade mer ljusbruna taggar. Dessa har i kultur visat sig ha mindre, mer djupt gula blommor med dragning åt orange, istället för de klassiskt guldgula, ca tre centimeter breda blommorna.

I kultur bereder denna art inga problem, men man skall akta sig för att ge den en alltför humusrik jord då fukt kan skada den långa pålroten.

L. einsteinii tål frost; bäcken som ringlar sig förbi Las Cuevas hade nämligen frusit till is en morgon när jag steg upp! Bra att veta när energi-priserna stiger.

-- *V. gonjianii* (Kiesl.) Donald

Mycket vacker och sällsynt variant som bildar små, tätta grupper. Lederna är max 10 mm breda och nästan täckta av korta, vitgrå taggar. Dessvärre är denna klenod mycket ovanlig i samlingar, och kommer nog att så förbli under flera år. Mycket få kommersiella odlare kan erbjuda den på sina listor. Blommorna är 25 mm breda och gula. Växtplatsen återfinns i bergen mellan Purmamarca och Tilcara.

-- *V. atrospinosa* Rausch

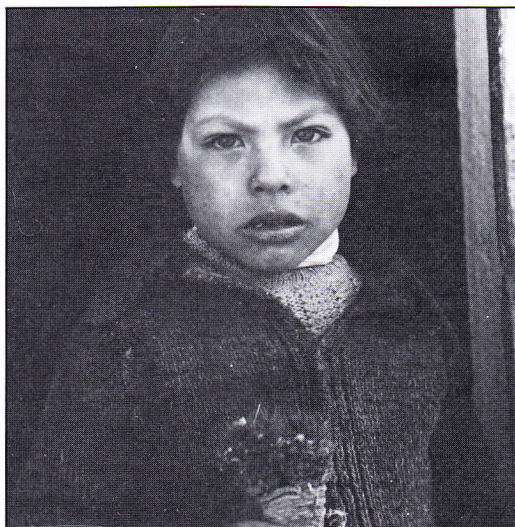
En enligt mig tvivelaktig variant. Växer enligt Rausch på 4100 m höjd nära Cachinal, vilket är ca 10-20 km från mina fyndplatser vid Las Cuevas. Plantorna är enligt Rausch högst 15 mm breda, med 15-25 mm långa, tunna och svarta taggar, samt orange-gula blommor. Beskrivningen stämmer in på många av plantorna från Las Cuevas (MN 103), en population som för övrigt är mycket variabel i såväl tagglängd som kroppstorlek.

-- *V. aureiflora* (Backbg.) Rausch

Mer Känd som *R. aureiflora* och vida spridd i samlingar under närmare tjugotalet namn. Det är i stort sätt samma historia bakom denna planta som *R. einsteinii*. Då den är extremt variabel och mångskiftande bland bergen i Quebrada del Toro har den också fått många namn, trots att få egentligen visste något om den naturliga växtplatsen. Vanliga och ofta förekommande namn är *R. albilongiseta*, *albiseta*, *nidulans*, *rubelliflora*, *duursmaiana* m. fl.

Plantan blir max 30 mm bred och har kraftiga rötter. Ribborna är uppdelade i knölar och taggarna är vita, gula till mörkbruna och skiftar från ett par millimeter till 30 mm långa! Blommorna är oftast apelsin-gula till guldgula, men även orangeröda till violettrosa färgtoner förekommer. Jag fann ett rikligt bestånd av *v. aureiflora* (MN 112) öster om Chorrillos med tusentals plantor. Där fanns former nog att beskriva ett hundratal »nya« varianter, om man nu hade velat det, och det var lätt att hitta plantor som stämde in på t ex Backebergs's *R. albilongiseta* och *Mediolobovia duursmaiana* - båda växande på samma kvadratmeter!

L. einsteinii v. *aureiflora* växer på ca 2300-3200 meters höjd, och högre upp, vid ca 3500 meter tar *L. einsteinii* vid, dock mer nordväst längs Quebrada del Toro. Intressant är den nya formen som Rausch fann



Alberto vid Las Cuenas håller upp ett fint exemplar åt »El alto Sueco«. *Lobivia* (*Rebutia*) *einsteinii* MN 100
Foto: Mats Nilsson.

vid Gólgota med oftast vita (- svarta), korta, anliggande till svagt utåtriktade taggar. Kroppen är grågrön-brun och flat, klotformig och sällan svagt cylindrisk. Blommorna är ca 3 cm breda och djupt gula i färgen. Det är en mycket vacker form och det återstår att se om den får en taxonomisk rang som varietet till *einsteinii*. Klart är emellertid att den nya populationen är en länk mellan den högre växande *einsteinii* och den lägre *aureiflora*.

L. einsteinii v. *aureiflora* är som sagt relativt vanlig i samlingar, och det är förstaeligt med tanke på att den både växar och blommor lätt. Redan efter ett par, tre säsonger efter frö-sådd kan man se de ulliga knopparna leta sig fram mellan taggarna.

-- *V. elegans* (Backbg.) Rausch

Denna variant utmärker sig genom lägre knölar med tätt sittande, vita areoler. Trots att enstaka exemplar med likartat utseende även återfinns tillsammans med *v. aureiflora* har Rausch valt att placera formen som variant då den har en egen, relativt isolerad lokal vid Yacones, provins Salta, ca 2600 m. Blommorna är guldgula, och plantan ses mycket sällan i samlingar eller listor.

Lobivia (*Rebutia*) *euanthema* (Backbg.)

Backeberg beskrev arten 1934 i »Blätter für Kakt. forschung« men en mycket bra beskrivning av den lätt igenkännliga kroppen återfinns även i den danska boken KAKTUS ABC an Knuth & Backeberg:

»Smaa Puder med stor Roe-rod; det enkelte Hovede



Lobovia (Rebutia) einsteinii v. *aureiflora* Extremt lång Taggig form.

Foto: Mats Nilsson.

vissent lövgrönt, langstrakt, indtil 5 cm højt og 3 cm bredt, men oftest meget mindre. Ribberne lodrette, helt flade, svagt puklede, indtil 3 mm brede, 12 glashvide Børster, rødlig fornedet, de to øverste indtil 1 cm lange. Blomsten prægtigt trefarvet: indvendig rødlig, saa gulrød, udvendig karminrød, Blomsterbladene svagt stribede, eventuelt mørkere paa Midten. Bolivia, ved grænsen, i 3500 m H.«

I många år har felaktiga plantor med detta namn cirkulerat bland samlingarna, och framför allt i mellersta Sverige! Orsaken är att Brian Fearn (Abbey Brook) sålde en bruntaggig liten *Mediolobivia* som *R. euanthema*, vilket vi alla blögt svalde med hull och hår. Efter att senare ha studerat litteraturen lite noggrannare, bl.a. Backeborgs beskrivning, var det lätt att se att Fearn's plantor inte var den eftertraktade arten utan snarare en *R. ritteri*.



Lobovia (Rebutia) einsteinii v. *aureiflora* MN 112 Korttaggig form från Chorrillos, Pro v. *salta*.

Foto: Mats Nilsson.



Rebutia euanthema MN 46 otroligt vackra, trefärgade blommor

Foto: Mats Nilsson.

Under första resan till Argentina, 1987, hade jag tillfälle att besöka en mycket intressant växtplats för både *Rebutia* och *Lobivia*; Volcán i provinsen Jujuy. Efter att längs med den branta bergskammen ha funnit *Lobivia densispina* v. *rebutioides* (sublimiflora) MN 44, *Rebutia wessneriana* MN 45 och *Rebutia pseudodeminuta* MN 45a, hade jag »turen« att kunna studera ett mindre antal *Lobivia euanthema* MN 46. De första exemplaren fann jag på ca 2450 m:s höjd och de växte djupt inbörade i mossa och lavar, ofta dolda under högt gräs! De var med andra ord mycket svåra att finna, speciellt med tanke på att kroppen endast är ca 15-20 mm breda och att de långa, slingrande, vita taggarna lätt smälter in i omgivningen! Eftersom många getter går och betar i den frodiga terrängen får sig även de saftiga plantorna sig ett nafs då och då, vilket resulterat i att skott växer upp runt det skadade partiet och fina grupper bildas. En planta hade över trettio små huvunden - en underbar syn!

Blommorna på *L. euanthema* är mycket vackra (euanthemus = skönblommande). De kan antingen vara två- eller trefärgade; inuti röda, sen gula och ytterst karmin, och alla färger mycket intensiva, nästan lysande! Plantorna av MN 46 har dock visat sig vara tvåfärgade - inuti orangegula och utåt intensivt karminröda. Den trefärgade formen fick Werdermann att beskriva en egen art, *Rebutia oculata*, som senare blivit vanlig under namnet *R. euanthema* v. *oculata*.

-- *V. tilcarensis* Rausch

Detta är en ganska nybeskriven variant från bergen



Lobivia (Rebutia) euanthema MN 46. Vacker Grupp med fler än tretio huvunden. Foto: Mats Nilsson.

öst om Tilcara, provins Jujuy, med färre och kortare taggar, samt kraftigt röda blommor med violett-rosa blomrör. En vacker men hittills extremt ovanlig planta i samlingar!

(fortsättes)

Mats Nilsson

EXOTICA

- DETAILHANDEL & EN-GROS-HANDEL -

EUROPAS STØRSTE UDVALG I BLANDEDE SUKKULENTER

Adenia, Adenium, Aloe, Anacampseros, Brachystelma, Bursera, Crassula, Cyphostemma, Dioscorea, Dorstenia, Euphorbia, Fockea, Haworthia, Ipomoea, Jatropha, Othonna, Pachypodium, Pelargonium, Pterodiscus, Sarcocaulon, Trichocaulon, løg og meget andet.

SPØRG EFTER GRATIS LISTE.

**Ernst Specks, Am Kloster 8, D-5140 Erkelenz-Golkrath
Vest-Tyskland, Tel.: 0 24 31 / 7 39 56, FAX: 0 24 31 / 44 95**

Åbningstider: april - sept. lørdage kl. 9 - 14; Andre tider kun efter tel. aftale!

Ny tidning! »Cacti & other succulents«

Så heter Kanadas enda officiella tidning om kaktusar och andra sukkulenter. Tidningen startade så vitt jag vet 1989, och ges ut varannan månad, dvs. med sex nummer per år. Layouten är nogot spartansk, bilderna få, trycket ordinärt med den äkta känslan för våra taggiga vänner glöder inspirerande i den levande texten. Innehållet är av skiftande slag. Her finns

artiklar om odling av olika släkten, kortfattade presentationer av arter, men stora delar av innehållet ägnas också åt bokrecensioner och insändarspalter.

Texterna är genomgående »familjära« och det märks tydligt att den ges ut av riktiga eldsjälar. Bara det gör det värt att skriva till:

Marina Welham, 8591 Lochside Drive, Sidney, B.C. V8L 1M5, Canada.

Format: 28×21 cm, ca 15 sidor/nr, svartvita bilder, enkelhäftad.
Pris: \$ 12.00 per år, sex nummer (ca 80 Svkr)

*Mats Nilsson
Torsvedsvägen 12
S-632 39 Eskilstuna
Sverige*

KARLHEINZ UHLIG

Frø - Kulturplanter - Import - Eksport
Likienstr. 5 - Postpox 1107
D-7053 KERNEN i. R.

Matucana axiosa	KK	1035	6,00 - 7,00
luteispina			7,00 - 9,00
Sulcorebutia breviflora			6,00 - 7,00
gomeriseta			6,00 - 7,00
lepida	WK	212	6,00
vasqueziana	WR	284	6,00
yolandae	HS	68	6,00
zavaletae			6,00 - 7,00
Ficus retusa			16,00

Specialist i andre sukkulenter:

VAN DONKELAAR

Laantje 1 - NL-4251 EL Werkendam,
Holland

Postbus 15 - NL-5250 DA Werkendam
Tlf: 01835-1430

Besøg meget velkomne, undtagen om søndagen.
Frøliste sendes frit. Euphorbia- og Hoyalister
mod betaling af 5 hfl på giro 1509830.
Alle henvendelser kan ske på dansk!

Tidligere årgange af »KAKTUS«

Nedennævnte årgange af KAKTUS kan kø-
bes ved henvendelse til

CHRISTIAN LORENTSEN

Ærtevej 12, DK-8700 Horsens.

Betaling: Check eller på Giro nr. 834 29 11.

Årgang 5-8: 5 kr. pr. nr. Årgang 9-18: 10 kr.
pr. nr. Følgende nr. er udsolgt: 5. årg. nr. 2,
9. årg., 13. årg., 14. årg. nr. 1.

HAR DE PRØVET AT DYRKE ORCHIDEER?

Er De interesseret?

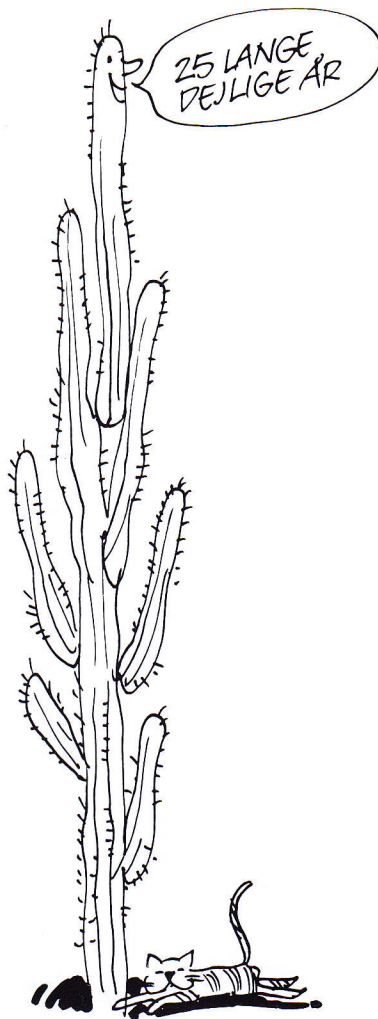
Få et gratis prøvenr. af vort
medlemsblad »Orchideen«,
der kommer 10 gange årligt.

Kontingent kr. 125.

DANSK ORCHIDE KLUB

Tornskadevej 38
8210 Århus V.

Tak
til vores trofaste annoncører!



INDKØBSCENTRALEN

Nordisk Kaktus Selskabs indkøbscentral
skaffer potter, gødning og andre ting, vi
har brug for i vor hobby. Salg af N.K.S.-
emblemer og N.K.S.-kuverter foregår også
gennem indkøbscentralen. Henvendelse til:

IB HOLM

Kirkebækvej 52
DK-8800 Viborg
Tlf. (06) 61 1805 - Giro 6600263

JYTTIE THYBO
OUSTRUP FISKERI
BINDSTOWVEJ 8 ØRRE
7400 HERNING

MÅ IKKE BØJES!

KAKTUS SUKKULENTER & SEMPERVIVUM I mange arter

Gartner Bent Jørgensen
Vejlegårdsvej 99 - 2625 Vallensbæk
Tlf. 42 64 50 95

Planter sendes ikke!

Kaktusar!

1990 års lista med ca. 1000 olika arter.
Specialitet: Astrophytum, Parodia, Ferocactus.
Lista fås mot 2 internationale
svarskuponger eller porto

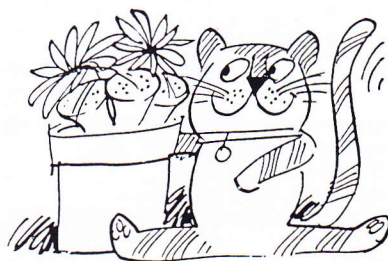
Svantes Kaktusodlingar
Jämbrosg. 7
S-662 03 Svanskog.
Sverige Tel. 0532/30473

DER KAKTEENLADEN

Jörg Köpper

Lockfinke 7 - D-5600 Wuppertal 1

Vi har et stort udvalg i artikler til vores hobby og et stort udvalg af kaktusbøger - også antikvariske. Skriv efter vores gratis postordrekatalog og bogliste.



Indholdsfortegnelse Kaktus nr. 3, 1990

På jagt efter Astrophytum i Bolson de	
Cuatro Ciénegas - H. Hook	51
Homo semperludens IV,	
Peter Brandt Pedersen	55
Et par linier fra vestsjællandskredsen,	
Per Andsgaard	57
Nordisk Kaktus Selskab 1965-1990	
Hans Grønlund	58
Sukkulenter på de Canariske Øer	
Helge Nielsen	62
En handfull argentinska Rebutia-Arter	
Mats Nilsson	66
Ny tidning, ved Mats Nilsson	70

WHITESTONE GARDENS LTD.

Sutton - under Whitestonecliffe,
Thirsk, N. Yorks. YO7 2PZ, England

Specialist i postordrer af kaktus og andre sukkulenter, bøger, frø m.m. Send tre internationale svarkuponer (post) for vor fuldt illustrerede 36 siders prislister, som indeholder verdens mest omfattende bogliste.